

ji. U istom izložbenom prostoru izložene su umjetničke slike s motivima Stare skopske čaršije, ponajprije 42, da bi se u 1985. godine njihov broj sveo na 23 likovna djela. Na kraju u jednoj je vitrini izložena literatura posvećena Skopskoj čaršiji. Odmah nakon otvaranja i dijela stalne izložbe Muzeja Stare skopske čaršije pristupljeno je pripremama za dopunu stalne izložbe novim eksponatima. Tako je, za nepune tri godine, u prosincu 1985. godine bio otvoren i II. dio stalne izložbe Muzeja, u kojem je dat muzeološki prikaz povijesne tematike o Čaršiji. Na 61 panou izložene su 233 fotografije, faksimili, likovna djela, karte, planovi, tabelarni pregledi i drugi tekstovi, koji daju opće informacije o gradu, a konkretnije o postanku, razvoju i životu Skopske čaršije. Ekspoziti govore o urbanizaciji, arhitekturi i spomeničkoj vrijednosti Čaršije, o njezinoj privrednoj djelatnosti, komunalnom uređenju i higijeni, o Čaršiji kao kulturno-prosvjetnom i duhovnom središtu, o općem i tehničkom obrazovanju obrtnika, trgovaca i ugostitelja, kao i o propisima pravne regulative odnosa u Čaršiji. Isto tako dat je i prikaz strukovnih organizacija obrtnika, trgovaca i ugostitelja Čaršije, te prikaz progresivnih pokreta i sudjelovanje obrtnika i trgovaca u socijalističkom i radničkom pokretu, u NOB-i i u socijalističkoj izgradnji.

Na jednom panou izložene su fotografije o posjeti Predsjednika SFRJ Josipa Broza Tita Skopskoj čaršiji 1975. godine, gdje mu je u restoranu u Sulihanu bio priređen svečani doček.

Na kraju izložbe dat je pregled tragedija i degradacija koje su se zbile u Čaršiji, osobito za vrijeme velikih požara i potresa.

Općenito, cilj stalne izložbe Muzeja Stare skopske čaršije je da pomoću ekspozita prikaže društveno-ekonomski, politički i kulturno-prosvjetni razvoj Skopske čaršije, osobito da osvijetli vrijednosti i ulogu tog povijesnog gradskog jezgra od najstarijih do najnovijeg vremena.

Izloženi su predmeti uglavnom originalni, dok je manji broj kopija, faksimila i drugih pomoćnih ekspozita. Relativno mali izložbeni prostor onemogućuje ekspoziranje većeg broja muzejskih predmeta i dokumenata. Ali i ovaj mali izložbeni prostor u postavljenoj stalnoj izložbi daje historijski presjek razvoja Skopske čaršije pregledno i jasno, bez natrpavanja većeg broj ekspozita i drugih opisa. Nastojalo se da se da stilski ujednačena i jasno vođena jedinstvena misao estetsko-likovnog rješenja kroz izložbeni prostor i da se poveže u skladnu cjelinu. Tome doprinose i kratki napisi, koncizne uvodne i te-

matske legende i tematsko-kronološki prikaz događaja u pojedinim periodima, stilski ujednačena oprema, adekvatno uređenje, rasvjeta prostora i dr. Broj posjetitelja stalne izložbe Muzeja – oko 3000 godišnje – ne zadovoljava. Razlozi su slijedeći: nedovoljna propaganda za popularizaciju Muzeja, neadekvatno radno vrijeme za posjetioce (svaki dan, osim subote i nedjelje, od 8 do 14 sati) i nedovoljan broj posebnih izvršilaca radova i radnih zadaća glede redovite posjete stalne izložbe Muzeja Stare skopske čaršije. U Muzeju Stare skopske čaršije u njemu od osnivanja rade: mr. Dragan Petkovski, kustos povjesničar; prof. Lazo Plavevski, kustos povjesničar umjetnosti i Vasilka Bendova, čistačica. Administrativno-tehničke poslove vrše zaposleni u Muzeju grada Skopja kao matične ustanove.

Redovnu djelatnost Muzeja Stare skopske čaršije financira Udružena samoupravna interesna zajednica za kulturu grada Skopja. Troškove za struju, vodu, centralno grijanje i stanarinu podmiruje Osnovna zajednica poslovnog prostora grada Skopja, u čijoj je nadležnosti i zgrada u kojoj je smješten Muzej. Posebne aktivnosti Muzeja Stare skopske čaršije financiraju se slobodnom razmjenom rada sa zainteresiranim organizacijama i pojedincima.

S makedonskog jezika preveo: Ivan Naumovski, prof.

ABSTRACT

Five years of the Museum in the Old Bazaar of Skopje Dragan Petkovski

The Museum in the Old Bazaar of Skopje was founded in 1982. The museum has an archaeological department with objects related to handicrafts and trade of the old town and its life and traditions. There is also an art collection, a department of culture and history with documents on the development of the old town and a numismatic collection of coins and medals from the Medieval and Turkish periods as well as later periods. During the five years the museum collected valuable material concerning the origin and development of the old town of Skopje. The permanent display presents the social, economic, political and cultural development of the town through four basic themes: handicrafts, trade, catering and tourism. It also organizes occasional exhibitions. The museum is housed in a part of the old Sali Han, a cultural monument from the 15th century, that was restored in 1975, and covers a space of 412,23 m².

Arheološka djelatnost Muzeja grada Koprivnice Poseban osvrt na razdoblje od 1978-1987. godine

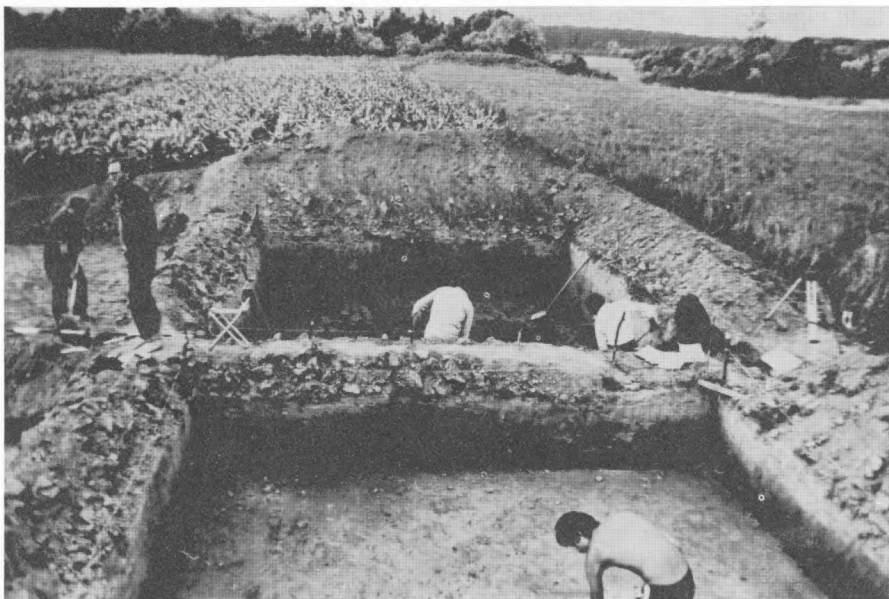
Zorko Marković
Muzej grada Koprivnice,
Koprivnica

Primljeno: 27. 1. 1988.

A. Muzej grada Koprivnice osnovan je 1951. god., osnivač i direktor (do smrti 1962.) bio je dr. Leander Brozović. Od 1962. god. do danas direktor Muzeja (koji je od 1981. god. udružen u novostvoreni Centar za kulturu Koprivnica) je Franjo Horvatić. God. 1963. u muzej je došla arheolog Sonja Kolar (radila do 1976.), a od 1978. do danas kao kustos–arheolog zaposlen je autor ovog teksta. Od 1970. do 1976. provedeno je sondiranje i iskapanje šest puta na ukupno četiri nalazišta, a 1977. M. Špoljar i J. Fluksi proveli su zaštitno sondiranje na još jednom lokalitetu.

Od 1978. god. počinje brži napredak arheološke muzejske djelatnosti, prvenstveno poradi povoljnih ekonomskih uvjeta i razumijevanja društva, ali i poradi podrške svih zaposlenih u ustanovi. Zajedno s Gradskim muzejem Križevci počela su te godine (i nastavljena 1979.) iskapanja prethistorijskog naselja Rudina (I i II) kod Koprivničke Rijeka, (voditelj: Z.M.), te provedena zaštitna iskapanja antičke nekropole pod humcima u šumi Gradina kod Novačke (voditelj: Ivan Šarić iz Zagreba; nastavljeno 1980, 1982. i 1985. god.) God. 1979. započeta su višegodišnja istraživanja prethistorijskog, antičkog i srednjovjekovnog lokaliteta Seče kraj mjesta Koprivničkih Brege (voditelj: Z.M.; iskapanja nastavljena 1980, 1981, 1982, 1984, i 1987. god.), nastavljena istraživanja srednjovjekovne nekropole Djelekovec–Ščapovo (započeta 1975. i 1976. god.; voditeljica: Marija Šmalcelj iz Zagreba), a započeta istraživanja antičke nekropole u Kunovec–Bregu (nastavljeno 1980. god. voditelj: Željko Demo iz Zagreba). God. 1980. provedeno je zaštitno iskapanje na trasi plinovoda kod Kunovec–Brega (voditelji: Z.M. i Ž. Demo) i pokusno iskapanje na ranobrončanodobnom nalazištu Piškornica kod Koprivničkog Ivanca (voditelj: Z.M.; nastavljeno 1981. i 1984. god.).

God. 1981. na lokaciji rimskodobnih tumula kod Gole provedeno je pokusno sondiranje radi utvrđivanja eventualnog postojanja prethistorijskih slojeva (u tumulima su, naime, pronađeni i ulomci prethistorijske keramike; voditelj: Z.M.). Pokusno sondiranje provedeno je i na lasinjskom nalazištu Vojnik



Detalj s arheoloških istraživanja u Podravini na lokalitetu Seče, 1980. god. Snimio: Josip Fluksi

I kraj Koprivničkog Ivanca (voditelj: Z.M.), te na stariježeljeznodobnom nalazištu Farkašić kraj Koprivnice (voditelj: Z.M.), kao i na antičkom nalazištu Draganovec (ostaci postaje Piretis; nastavljeno 1982. god.; voditelj: Ž. Demo).

Na lokaciji današnje »Podravkine« farme za tov junadi kraj Delova (nalazišta Grede I), uz izuzetno teške uvjete, izvedeni su god. 1982. najnužniji zaštitni radovi na registriranju i otkrivanju dijela nalazišta s objektima iz starijeg i mladeg željeznog doba, te srednjeg vijeka (voditelj: Z.M.). Iste godine izvršeno je pokusno sondiranje srednjovjekovnog naselja Poljangrad kraj Javorovca (voditelj: Z.M.), te sondažno iskapanje lasinjskog i ranobrončanodobnog lokaliteta Polje I. i Polje II. kraj Ludbreškog Ivanca. Ujesen iste godine u dogovoru s »Podravkom« započela su istraživanja srednjovjekovne utvrde Kamengrad a slijedeće i groblja uz crkvu Sv. Emerika ispod nje (istraživanja Kamengrada nastavljena su i 1984. god.; voditelj: Ž. Demo).

Godine 1983. pokusno je sondiran humak s kasnosrednjovjekovnom talionicom na lokaciji Pod humcem ispod brige Borovke kod Ludbreškog Ivanca, te prethistorijski i srednjovjekovni lokalitet Poljane I kraj Delova, kao i lokalitet Beljevine I kraj Delova (sva tri iskapanja vodio Z.M.).

U 1984. započela su istraživanja prethistorijskog i srednjovjekovnog nalazišta Cerine III. kod Koprivnice (nastavljena 1985. god.; voditelj: Z. M.), te pokusno iskapanje lasinjskog nalazišta Zasek I. kraj Koprivničkog Ivanca (voditelj: Z. M.). God. 1985. provedena su i zaštitna iskapanja antičkih tumula kraj Gole (voditelj: I. Šarić) te stariježeljeznodobnog lokaliteta Mulji I. kraj

Vlaislava (voditelj: Z. M.). God. 1986. zbog održavanja Znanstvenog skupa Hrvatskog arheološkog društva i velike arheološke izložbe (s većim katalogom) nije provedeno niti jedno iskapanje.

Ovim sumarnim pregledom, pobijana su pokusna sondiranja, te sustavna i zaštitna iskapanja u proteklih deset godina, vođena ukupno u 42 istraživačke kampanje na ukupno 23 arheološka nalazišta iz razdoblja prethistorije, antike i srednjeg vijeka. Rad je organiziran u suradnji s Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture iz Zagreba, Odjelom za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kao i Arheološkim muzejem iz Zagreba, pa su arheolozi iz tih ustanova sudjelovali na iskapanjima kao suradnici-voditelji (uz obvezu publiciranja građe), osim pri istraživanju prethistorijskih lokaliteta, manjih pokusnih ili kompleksnih zaštitnih istraživanja, kada je voditelj bio arheolog koprivničkog Muzeja. Jedan od većih problema je praktično slaba pokrivenost područja općine Đurđevac (koprivnički Muzej ondje nije proveo niti jedno iskapanje), no u pitanju su očito teško premostive općinske međe.

B. Osnovne prepreke još boljemu prikupljanju podataka putem rekognosciranja terena bili su slijedeći činitelji: premalen broj muzejskih radnika, sve do prošle godine i nedostatak terenskog vozila, a istodobno s tim nedostatak novca za prijevozne troškove. Rješavanja su se nalazila često rekognosciranjima u vrijeme provođenja iskapanja, kao i za vrijeme javnih radova (Ina- Naftaplin, JUNA, kanali na komasiranom zemljištu itd.), premda postoje poduzeća koja neometano krše propise i dogovore o javljanju datuma početka

radova (»Bistra« iz Đurđevca npr.). Pozitivan je primjer Zavoda za urbanizam općine Koprivnica, koji je više puta u suradnji s Muzejem i Regionalnim zavodom reagirao pravovremeno. U ove dvije općine do danas je registrirano oko 200 arheoloških lokaliteta, ali ne možemo biti stvarno zadovoljni jer još postoje »bijeke mrlje«, koje ćemo pokušati eliminirati u slijedećem razdoblju.

C. Izložbena arheološka djelatnost počinje još od osnutka Muzeja 1951. god., zatim nakon preseljenja Muzeja u današnju zgradu, numizmatičke izložbe 1971. god. do stalnog postava god. 1975. i numizmatičke izložbe 1977. god. Ujesen 1978. postavljen je manji arheološki pregled u Zavičajnoj muzejskoj zbirci Djelkovec, 1979/80. s križevačkim Muzejem izložba o istraživanjima na Rudini, u toku 1980/81. zajednička izložba MDSZH o keramici od arheologije do građanskog razdoblja. U prostoru »Podravkine« višekatnice od 1980. do 1985. god. postavljene su izložbe o starom oružju, životu prethistorijskog stanovništva, zaštitnim iskapanjima kod Delova, počecima istraživanja Kamengrada, o medaljama i plaketama, te restauriranju keramike. God. 1985. u Podravskoj banci priređena je još jedna numizmatička izložba, a 1981. i 1984. mijenjani su i arheološki dijelovi stalnog postava u zgradi Muzeja. Najzad, 1986. i 1987. postavljene su opet umjesto stalnog postava dvije velike izložbe: arheološka i etnografska (obje za cijelo područje SZH), te dopunjena arheološka zbirka u Djelekovcu. Prema tome, od 1951. bilo je 19 izložbi s arheološkim materijalom (od 1978. do kraja 1987. bilo je 14 izložbi).

D. Animiranje javnosti provedeno je s različitim uspjehom kao dio odgojno-obrazovnog rada, poziva na suradnju ili kao propaganda očuvanja baštine ili poziva na izložbe. Tu uračunavamo izvještaje o rezultatima iskapanja i rekognosciranja, upozoravanja javnosti o Zakonu o zaštiti, izložbama i sl. U *Glasu Podravine* objavljeno je oko 150 članaka i feljtona, a objavljeni su i članci u listovima radnih organizacija »Podravka« i omladine *Izvor*, LOK, Informacije Podravske banke (Koprivnica), kao i u republičkim novinama (*Vjesnik*, *Večernji list*, *Danas*, *Arena*, *Vikend*) ili u novinama susjednih regija (npr. *Bjelovarski list*). U vezi s animiranjem javnosti moramo spomenuti da Muzej ima i nekoliko aktivnih suradnika u više mjesta na obje općine.

E. Stručno i znanstveno publiciranje građe i različiti izvještaji više autora odvijaju se na više strana. Izvan Koprivnice objavljuje se građa npr. u *Arheo-*

loškom pregledu, Arheološkom vestniku, Poročilu (Ljubljana), Starohrvatskoj prosvjeti (Split), seriji Izdanja HAD (Zagreb), Vjesniku Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske itd. U Koprivnici je postojala tradicija objavljivanja arheoloških članaka još u Zborniku Muzeja grada Koprivnice (8 brojeva od 1964. do 1953. god.) U gradu je počelo izlaziti i glasilo MDSZH Muzejski vjesnik (do danas 10 brojeva, pet uređenih u Koprivnici), a od 1975. izlazi Podravski zbornik (do danas 13 godišta). U Podravskom zborniku tiskani su prilozi 11 autora (ukupno 28 tekstova!): B. Begović, M. Bulat, Ž. Demo, Z. Lovrenčević, Z. Marković, I. Šarić, M. Šimek, V. Štrk (za razdoblje od 1978. god.), te ranije A. Šonje, S. Kolar i B. Januška. Od navedenih trojica su arheolozi-amateri. Članci u ovom godišnjaku dogovarani su sa suradnicima i nisu slučajni. U Muzejskom vjesniku je (u čijem je pokretanju, kao i za Podravski zbornik, veliku ulogu imao suradnik dr. D. Feletar) arheološka, restauratorska i izložbena arheološka djelatnost na koprivničkom i durđevačkom području obuhvaćena u 22 teksta sedmorice autora: D. Brzović-B. Begović, Ž. Demo, J. Fluksi, Z. Homen, Z. Marković i Lj. Perčić.

F. Suradnja s arheolozima i udruženjima odvijala se na više načina, a neke smo ranije i spomenuli. Suradnja na terenima ili stručnim sastancima, pri obradi ili uvidu u gradu odvijala se s ustanovama iz Zagreba, Varaždina, Čakovca, Bjelovara, Križevaca, Osijeka, Virovitice, Našica, Murske Sobote, Kočevja, Ljubljane itd. Odvijala se i suradnja s nekoliko inozemnih arheologa (obostrano), gdje se osim osobnih kontakata nastavlja pismena razmjena mišljenja, razmjena publikacija itd. Arheolog je referatima sudjelovao na domaćim znanstvenim skupovima u Vukovaru, Karlovcu, Dubrovniku, Koprivnici (HAD), Zvečevu (JAZU), te na međunarodnima u Detmoldu, Vrdniku kraj Novog Sada, Puli, Brežicama i Lendavi, pri čemu je osobito bilo važno da je Muzej 1986. god. bio suorganizator Znanstvenog skupa HAD-a u Koprivnici, gdje je pročitano oko 20 referata (predstoji priprema za tisak).

G. Ispunjavaju se redovito i zakonske obveze ili usavršavanje u struci i na druge načine: polagaje stručnog ispita, prijavljivanje doktorske disertacije, sudjelovanje u nizu stručnih udruženja, te niz svakodnevnih (najnevidljivijih) poslova, od rada na arheološkoj karti do vođenja knjige ulaska, inventiranja, sređivanja bibliotečne razmjene, sređivanja novijega materijala (od pranja do škartiranja, pakiranja u de-

poe, odabiranja za izložbe i rekonstruiranje ili zaštitu), vođenja fototeke, nacrtno dokumentacije, dijateke, hemeroteke itd. Započet je i rad na sređivanju bibliografije iz časopisa (po autorima i temama). Uz to se vodi djelatnost numizmatika.

Što se tiče razmjene valja napomenuti da se publikacije razmjenjuju sa svim republikama i pokrajinama u SFRJ, te s više od deset evropskih zemalja (godišnje 200-300 novih naslova). Mora se napomenuti da u ovim nabrojenim poslovima sudjeluju, prema znanju i mogućnostima, i suradnici iz Muzeja.

H. I na kraju: najvažniji problemi. Svjesni smo da se svaki od nabrojanih poslova ne radi jednako intenzivno i da neki poslovi »čekaju na red«, kao uostalom i u drugim muzejima. Jedan od važnih budućih zadataka je zaposlenje nekolicine radnika u Muzeju, kada bi barem još jedan stručnjak bio zaposlen na poslovima arheologije. Tu je i problem neadekvatnog prostora za malu radionicu (u sobi zajedno s arheologom), za depoe, loši uvjeti izlaganja, nedostatak foto-laboratorija i fotokopirnog aparata (barem za cijeli Centar za kulturu u okviru kojega djeluje i Muzej uz još dva OOUR-a), a moglo bi se nabrajati još mnogo, no to bi sličilo na jadikovku.

Završena napomena: ovaj tekst nema nakanu da narcisoidno zaokružuje nekakvu slučajnu desetgodišnjicu (jer ona je to, dakako, samo uvjetno), nego da kolegama ukaže na jedan (ne jedini i najbolji) od mogućih načina da se organizira rad i djelovanje arheoloških odjela u onim muzejima gdje za to postoje bilo kakve mogućnosti. Načina djelovanja je mnogo i mogu biti vrlo različiti, a od interesa, mogućnosti i sposobnosti svakog pojedinca (ali, svakako, i ustanove) ovisit će metode, kao i pojedinačni ili skupni rezultati.

Bilješka: Nažalost, zbog skraćivanja osnovnog teksta, kako bi se uopće mogao objaviti, izostavljene su 43 bilješke jer bi opterećivale ovaj članak.

ABSTRACT

Archaeological work in the Municipal Museum of Koprivnica Special review of the period 1978 – 1987

Zorko Marković

This text points out the possibilities of organization and functioning of the department of archaeology in museums.

The Municipal Museum of Koprivnica was founded in 1951. For the last ten years excavations were carried out in 42 archaeological enterprises on 23 sites from prehistory and antiquity to the Middle Ages. The researches were organized in cooperation with the Regional Institute for the Preservation of Cultural Monuments in Zagreb, the Department of Archaeology of the Faculty of Philosophy in Zagreb, and the Archaeological

Museum in Zagreb. A shortage of museum staff and transportation means as well as lack of funds hinders a more successful collection of archaeological objects through research in situ. So far 19 exhibitions with archaeological material were set up and educational programs were devised intended to encourage the public to protect their heritage.

Otvoren Muzej crkvenih umjetnina u karlovačkom Franjevačkom samostanu

Tomislav Đurić
Privredna banka Zagreb,
Zagreb

Primljeno: 27. 1. 1988.

Crkvene umjetnine i ostale kulturne vrednote kojima je stoljećima obogaćivan Franjevački samostan u Karlovcu samo su djelomice predstavljene u javnosti 15. 6. 1987. god. kada je otvoren izložbeni prostor na drugom katu samostana. Upravo u tom je dijelu samostana prije točno 200 godina otvorena bila Franjevačka gimnazija kroz koju su prošle generacije ljudi što su zadužili kulturu i gospodarstvo ne samo Karlovca već i šire. Među njima se posebno ističu hrvatski preporoditelji u 19. stoljeću – Vrhovac, Gaj, Dobrila i drugi.

Na prigodnoj je svečanosti Zbirku crkvenih umjetnina Franjevačkog samostana otvorio Božidar Gagro, tadašnji predsjednik Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu. Uz njega su ovom značajnom događaju prisustvovali i Petar Pletikosa, zamjenik predsjednika Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Izvršnog vijeća Sabora SRH; Marta Mikić, predsjednica Skupštine općine Karlovac; o. Rajko Gelemanović, provincijal Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda; episkop Eparhije gornjokarlovačke gospodin Simeon i drugi.

Uz otvorenje ove zbirke održan je u refektoriju samostana znanstveni skup o umjetničkim vrijednostima ne samo otvorene zbirke, već cijelog kompleksa, na kojemu su sudjelovali i brojni gosti. Bio je to, kako reče dr. Emanuel Hoško, najeminentniji skup pod krovom drevnog samostana od vremena kada se upravo u ovoj dvorani prije više od tri stoljeća održao svadbeni pir Petra Zrinskog i Katarine Frankopan. O ulozi Franjevačkog samostana u razvoju kulture u Karlovcu, kao muzejskom prostoru, govorio je gvardijan o. Tomislav Tomiša, a zatim i ostali sudionici koji su prikazali umjetničku vrijednost izloženih eksponata, kao i ostalog kulturnog blaga koje još nije dostupno javnosti.